

ПРАВОВІ РЕЖИМИ УГОД В АНТИМОНОПОЛЬНОМУ ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті запропоновано здійснити аналіз антиконкурентних угод в антимонопольному праві Євросоюзу з точки зору характеристики їх правових режимів. Доведено, що правові режими антиконкурентних угод мають дві складові. Першою складовою є сукупність наднаціональних правових норм у рамках ЄС, які встановлюють загальні вимоги щодо їх антиконкурентності на внутрішньому ринку ЄС. Другою їх складовою є можливості позитивних переваг в результаті таких дій підприємств, які формально юридично підпадають під заборону. Узагальнено, що під правовим режимом антиконкурентних угод можна розуміти сукупність наднаціональних правових норм Євросоюзу, що встановлюють заборони в діях підприємств, а також можливість надання виключень з цих заборон. Також у статті досліджується порівняльно-правовий аспект матеріального і процесуального аспектів правозастосування антимонопольного регулювання в Україні та праві Євросоюзу.

Ключові слова: Європейський Союз, антимонопольне право, вертикальні та горизонтальні угоди, виключення із заборон, Угода про асоціацію, Україна.

Смирнова К. В. Правовые режимы сделок в антимонопольном праве Европейского Союза: опыт для Украины.

В статье предложено осуществить анализ антиконкурентных соглашения в антимонопольном праве Евросоюза с точки зрения характеристики их правовых режимов. Доказано, что правовые режимы антиконкурентных соглашений имеют две составляющие. Первой составляющей является совокупность наднациональных правовых норм в рамках ЕС, устанавливающие общие требования к их антиконкурентности на внутреннем рынке ЕС. Второй их составляющей является возможность позитивных преимуществ с результате таких действий предприятий, которые формально юридически подпадают под запрет. Обобщенно, что под правовым режимом антиконкурентных соглашений можно понимать совокупность наднациональных правовых норм Евросоюза, устанавливающих запреты в действиях предприятий, а также возможность предоставления исключений из этих запретов. Также в статье исследуется сравнительно-правовой аспект материального и процессуального аспектов правоприменения антимонопольного регулирования в Украине и праве Евросоюза.

Ключевые слова: Европейский Союз, антимонопольное право, вертикальные и горизонтальные соглашения, исключение из запретов, соглашение об ассоциации, Украина.

Smrtnova K. V. Regimes of Agreements in the EU Competition Law: Experience for Ukraine.

The paper proposed to analyze the anticompetitive agreements in the EU competition law in terms of characteristics of their legal regimes. It was proved that legal regimes anticompetitive agreements have two components. The first element is a set of supranational law within the EU that establishes general requirements for their anticompetitiveness the EU internal market. The second part is their possible positive benefits resulting from the following companies, which are formally legally fall under the ban. Generalized that under the legal regime of anti-competitive agreements can be understood as a set of supranational EU law that prohibits the actions of undertakings as well as providing exceptions to these prohibitions. Also, the article examines the comparative legal aspects of substantive and procedural aspects of antitrust enforcement in Ukraine and EU law.

Keywords: European Union competition law, horizontal and vertical agreements, exceptions to the prohibitions Association Agreement, Ukraine.

Правила конкуренції в рамках ЄС спрямовані на те, щоб політика, яка гарантує вільну конкуренцію, стала невід'ємним елементом успішного функціонування внутрішнього ринку. Правовий режим дотримання норм конкуренції передбачає певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів і типів правового регулювання.

Аналіз антиконкурентних угод у праві Євросоюзу в західній доктрині постає актуальною сферою досліджень таких учених, як, зокрема, Дж. Алісон, В. Кора, І. Махер, Дж. Монті, Р. Віша [1–5]. Питаннями наукового аналізу антимонопольного законодавства Євросоюзу та його

порівняльного аналізу із законодавством України опікувалася невелика кількість науковців. Серед них слід виділити праці В. Лук'янець [6], Г. Стахеевої [7], в яких досліджувалися правові інструменти регулювання конкуренції в Євросоюзі. Серед науковців, праці яких присвячені вивченню становленню антимонопольного законодавства України, слід виділити С. Валітова [8], П. Харченка [9], Ю. Журика [10], О. Когут [11]. Їхні наукові здобутки зосереджені в основному на вивченні правової системи України в сфері регулювання відносин конкуренції. Порівняльний аналіз антимонопольного законодавства України до права Євросоюзу комплексно не проводився доктриною.

Неабиякої актуальності набуває дослідження нових вимог та перспектив гармонізації конкурентного законодавства України до права Євросоюзу, базуючись уже на положеннях проекту Угоди про асоціацію, текст якої було остаточно парафровано 19 липня 2012 року [12]. У цій статті ми спробуємо узагальнити основні характеристики та принципи правових режимів антиконкурентних угод відповідно до права Євросоюзу. Також у світлі майбутнього укладання Угоди про асоціацію буде наданий правовий аналіз перспективних змін у законодавстві України про захист економічної конкуренції в сфері удосконалення правового режиму антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання.

Найважливішою політико-економічною метою діяльності ЄС взагалі й у сфері захисту конкуренції зокрема є сприяння інтеграції в рамках внутрішнього ринку. Ця мета, яка була первісно встановлена в Римському договорі і залишається незмінною і до теперішніх часів, послідовно реалізується в правозастосовній діяльності інститутів ЄС. Встановлена мета антимонопольного регулювання реалізується в забороні поділу ринків у рамках ЄС, дискримінаційних цін і вибіркової цінової політики на різних національних ринках у державах – членах ЄС, у недопущенні застосування спеціальних, виборчих і дискримінаційних тарифів, квот та інших подібних заходів. Досить частою є практика підприємств, яка виражається в укладенні угод, що надають право компаніям торгувати тільки в межах своїх національних кордонів. Такого роду угоди є перешкодою для розвитку внутрішнього ринку, у зв'язку з чим антимонопольні органи ЄС визнають такі угоди незаконними.

Таким чином, норми права ЄС мають на меті встановити правовий режим таких дій підприємств, які суперечать основним принципам функціонування внутрішнього ринку, перешкоджають його розвитку. За своєю суттю можна запропонувати виділити правові режими антиконкурентних дій, які виражаються в критеріях заборонених дій підприємств на внутрішньому ринку ЄС.

На підставі цього можна узагальнити правовий режим антиконкурентних угод у праві Євросоюзу як сукупність наднаціональних правових норм, що встановлюють заборони в діях підприємств, а також можливість надання виключень з цих заборон. При цьому, як показує практика Європейської комісії, винятки (виключення) відповідно до реформованої інституційної структури в сфері конкуренції можуть застосовуватися самими підприємствами на підставі критеріїв, які встановлені в ст. 101 (п. 3) ДФЄС, спеціальних регламентах про блокові виключення та на основі судової практики.

Таким чином, аналіз правового режиму антиконкурентних угод складається з двох основних складових. По-перше, це критерії, яким відповідає угода, що буде підпадати під заборону наднаціональних механізмів. При цьому тут варто проаналізувати саму правову природу угоди, яка полягає в її меті та наслідках. А по-друге, це критерії, які дозволяють угоді подолати встановлену заборону з огляду на соціально-економічні переваги. Саме на такому поділі буде побудований аналіз угод між підприємствами.

Першою складовою для характеристики правового режиму угод між підприємствами є сукупність наднаціональних правових норм у рамках ЄС, які встановлюють загальні вимоги щодо їх антиконкурентності на внутрішньому ринку ЄС. Особливістю норм конкуренції в ЄС є впровадження загальних вимог щодо антиконкурентності дій підприємств. Основним джерелом для характеристики правових режимів антиконкурентних дій підприємств в ЄС є норми Лісабонського договору про функціонування Євросоюзу (а саме п. 1 ст. 101 ДФЄС) [13], в якій вміщені основні вимоги та критерії для заборон. При цьому слід зазначити, що правовий режим заборонених дій виражається в самому понятті «антиконкурентна угода». Відповідно до практики Суду ЄС широке поняття угода в якості форми діяльності підприємств тлумачиться як антиконкурентна, якщо вона порушує критерії, чітко встановлені в п. 1. ст. 101 ДФЄС, де зазначається, що «забороняються як несумісні з внутрішнім ринком усі угоди між підприємствами...». Додатковим критерієм для застосування заборони для угоди є те, що такі

угоди, які «мають на меті чи є результатом створення перешкод для конкуренції в межах внутрішнього ринку, її обмеження чи викривлення (виділення моє. – К. С.)» (ст. 101 п.1 ДФЄС).

Для характеристики угод в антимонопольному праві в судовій практиці склалася концепція антиконкурентності її мети та наслідків. При аналізі угоди береться до уваги той факт, що або її мета, або наслідки порушують конкуренцію. Іншими словами, терміни мета і наслідки є альтернативними. Практичний аспект аналізу мети та наслідків угоди полягає в тому, що якщо угода має антиконкурентну мету, Європейська Комісія не повинна докладно доводити існування антиконкурентного наслідку.

Неодноразово було встановлено Судом ЄС, що коли метою угоди є обмеження конкуренції, немає необхідності додатково Комісією доводити, що така угода має антиконкурентний наслідок. Це було констатовано, зокрема, у таких справах як *Constan & Grundig v Commission* (1966 року) [14], *VdS v Commission* (1987 року) [15]. Факт того, що немає необхідності додатково доводити антиконкурентність мети угоди, якщо угода має антиконкурентний наслідок, не означає, що відсутні кількісні показники для застосування ст. 101 ДФЄС. Дійсно, для застосування ст. 101 ДФЄС необхідною умовою є вплив наслідків чи мети угоди на торгівлю між державами-членами та на внутрішній ринок Євросоюзу.

Ще одним проявом першого аспекту характеристики правових режимів антиконкурентних угод є типологія діянь, які підпадають під заборону ст. 101 п. 1. ДФЄС. Норми ДФЄС наводять орієнтовний (невичерпний) перелік таких дій. Вважається, що антиконкурентними є такі угоди, які «а) прямо чи опосередковано фіксують ціни купівлі чи продажу або будь-які інші умови торгівлі; б) обмежують чи контролюють виробництво, збут, технічний розвиток або інвестиції; в) розподіляють ринки чи джерела постачання; г) висувають неоднакові умови щодо рівноцінних угод з іншими торговельними партнерами, що ставить їх у нерівне конкурентне становище; д) ставлять укладання контрактів у залежність від того, чи беруть партнери на себе додаткові зобов'язання, які за своєю природою чи згідно з торговельними звичаями не пов'язані з предметом таких угод».

Підприємства можуть вдаватися до певних форм діянь, як-от: усні та письмові угоди, рішення, контракти, конвенції, асоціації. Визначальним для застосування норм конкуренції до діянь є не їх форма, а зміст практики взаємодії між підприємствами. Заборони відповідно до п. 1 ст. 101 ДФЄС можуть бути накладені як на горизонтальні угоди (цінові картелі і змови про розподіл ринку на зони виняткових прав), так і на вертикальні (між постачальниками і дилерами про фіксації цін або ексклюзивному посередництві на певній території).

Другою складовою правового режиму антиконкурентних угод є можливість позитивних переваг в результаті таких дій підприємств, які формально юридично підпадають під заборону. Цей аспект впливає з того, що політика конкуренції Євросоюзу спрямована на те, щоб підтримувати розумну рівновагу між ефективною конкуренцією і надмірним обмеженням діяльності окремих підприємств. Саме з цієї причини в ст. 101 (п. 3) ДФЄС передбачено можливість виключення (або вилучення, *exemptions*) угод, рішень, узгодженої (обмежувальної) практики, що порушує конкуренцію, із заборон ст. 101 (п. 1).

Ст. 101 (п. 3) ДФЄС передбачає, що заборону можна визнати недійсною стосовно угод, які хоча й підпадають під дію ст. 101 (п. 1), проте представляють такі переваги, що є корисними або навіть необхідними у рамках розумної політики конкуренції, і дозволити їх виконання. В ДФЄС зазначено, що «положення параграфу 1 можуть, однак, оголошуватися такими, що не підлягають застосуванню до угод які сприяють покращенню виробництва чи розподілу продукції або спричиняють технічний чи економічний прогрес, дозволяючи споживачам отримати з цього справедливу частку вигоди, і які: а) не накладають на зацікавлені підприємства таких обмежень, які не є необхідними для досягнення цих цілей; б) не надають підприємствам можливості усунення конкуренції стосовно значної частки відповідної продукції».

На сьогоднішній день відповідно до Регламенту 1/2003 юрисдикцію на надання звільнення від заборони поділяють між собою Комісія ЄС та національні суди і національні антитрастові органи (так звана паралельна юрисдикція). Комісія ЄС видала кодифікаційний документ – Повідомлення-Керівництво щодо застосування ст. 101 (п. 3) ДФЄС [16].

Незастосування положень ст. 101 (п. 1) вимагає виконання низки умов, перерахованих у ст. 101 (п. 3). Відповідно до цих умов, угоди, рішення та обмежувальна практика мають стимулювати поліпшення виробництва і розподіл товарів та послуг, технічний та економічний прогрес; сприяти наданню споживачеві справедливої частки одержуваних при цьому вигод; не накладати на зацікавлені підприємства таких обмежень, що не є необхідними для досягнення

зазначеної мети; не слугувати інструментом захисту більшої частини продукції цих підприємств від конкуренції на відповідних товарних ринках.

Таким чином, можна узагальнити такі виключення із заборон, згрупувавши їх у дві категорії. Ст. 101 (п. 3) ДФЄС встановлює дві позитивні та дві негативні вимоги.

До першої позитивної вимоги відноситься вимога сприяння поліпшенню виробництва або розповсюдження товарів або ж підтримка технічного чи економічного прогресу. Для прийняття рішення щодо виконання першої вимоги Комісія повинна визначити економічне співвідношення між перевагами та недоліками угоди та переконатися в переважанні переваг над недоліками. Існує два можливих підходи до визначення такого балансу. При першому, вузькому підході достатньо, якщо угода відповідає стандарту ефективності. Підвищення ефективності може вважатися достатнім для збалансування обмежуючого впливу на конкуренцію. Більш широкий підхід передбачає, що при оцінюванні законності угоди в економічних термінах, окрім економічної ефективності, слід брати до уваги й інші аспекти. Підвищення виробництва може бути досягнуто через дослідницькі угоди, угоди про спеціалізацію або спільні виробничі підприємства. Поліпшення розповсюдження може бути результатом вертикальних угод, що призведуть до кращої організації продажу, безперервності постачань, полегшення доступу на ринок та до післяпродажного гарантійного обслуговування.

Підтримка технічного прогресу звичайно є наслідком угод, що спричиняють поліпшення виробництва. Підтримка економічного прогресу застосовувалася рідко. Можна навести приклад справи *Uniform Eurocheque* [17], коли удосконалення безпечності системи було кваліфіковано як економічний прогрес. Це виключення мало часові рамки – його дія припинилася з 1 січня 2002 року. Аналогічним чином економічний прогрес було визнано обґрунтуванням у справі *Nuovo SEGAM* [18], де Комісія погодилася зі створенням конкуруючими італійськими страхувальниками спільної групи страхових експертів з метою збирання детальної статистичної інформації та об'єднання зібраних даних для надання сторонам угоди інструменту кращої оцінки страхових ризиків і для встановлення таким чином більш справедливих страхових сплат та тарифів.

На практиці критерієм їх дотримання слугують економічні міркування, які дозволяють включати до числа виключень численні угоди, предметом яких є нові технології, спеціалізація виробництва, сумісні наукові дослідження, а також дилерські угоди, що дозволяють завойовувати нові ринку збуту.

Зазначена перша позитивна вимога, якій повинна відповідати угода для виключення із заборони п. 1 ст. 101 ДФЄС, застосовувалася в індивідуальних рішеннях (дозволах) Комісії до 1 травня 2004 року. А з набранням чинності Регламентом 1/2003 самі підприємства повинні доводити позитивний економічний ефект такої угоди на основі економічного аналізу, відповідності критеріям, які містяться в регламентах про блокові виключення, а також на основі судової практики.

Другою позитивною вимогою є наявність вигоди для споживачів. Поняття «споживачі» охоплює всі типи користувачів, включаючи комерційних закупівельників, що купують не з метою споживання. Комісія має довести, що частина (значна доля) вигоди, очікуваної від угоди, під тиском конкуренції перейде до споживачів. Вигода може бути прямою (краща ціна, прискорення появи товару на ринку, краща якість, кращий вибір провайдерів).

Наступну групу виключень умовно можна назвати «негативними вимогами».

Перша негативна вимога – ненав'язування відповідним підприємствам обмежень, що не є невід'ємними (абсолютно необхідними) для досягнення цілей. Цю негативну вимогу нелегко реалізувати. Практично Комісія повинна пересвідчитися в тому, що сторони погодилися з обмеженнями, які є більш очевидними з точки зору конкуренції. Обмеження, що вважається абсолютно необхідним, оскільки воно націлене на гарантування досягнення завдань угоди, взагалі є прийнятним (наприклад, у контракті про вибіркове розповсюдження невід'ємною вимогою є те, що дистриб'ютор не продає за межами вибраної мережі, окрім кінцевих споживачів; аналогічно у спільному підприємстві невід'ємною вимогою є відсутність конкуренції між сторонами та створеним ними спільним підприємством). Якщо обмеження не є невід'ємним, вимога переходить у застосування принципу пропорційності.

Другою негативною вимогою є недопущення можливості підприємствам позбутися конкуренції стосовно суттєвої долі відповідних товарів. Ця негативна вимога жорстко пов'язана із загальною оцінкою угоди. Якщо в результаті виконання угоди на відповідному ринку буде сильно усунуто конкуренцію, Комісія навряд чи надасть звільнення. Можна заперечити, що у таких

випадках шкода переважає переваги, а споживачі не отримують справедливої частини вигоди. Оцінка цієї вимоги змінюється відповідно до конкретного ринку. Якщо відповідний ринок дуже обмежений (наприклад, обмежена зона держави-члена або дуже специфічний товар), ймовірно, що рівень конкуренції у разі надання дозволу угоди постраждає набагато менше, ніж у випадках, коли відповідний ринок дуже широкий, охоплює всю територію ЄС або широкий спектр взаємозамінних товарів.

Відповідно до практики Комісії можливі два види виключень/звільнень із заборони, встановлені у ст. 101 ДФЄС, – індивідуальні та групові.

В індивідуальному порядку Комісія може прийняти рішення на основі ретельного економічного аналізу у кожному конкретному випадку окремо. Однак, розповсюдженою такою практикою була лише до 1 травня 2004 року. За умов нової системи поширення юрисдикції на такі виключення на національні органи, Комісія звертається до такого виду виключень у виняткових випадках. Згідно з Регламентом 1/2003 [19], сторони угоди, впевнені в тому, що угода задовольняє вимогам ст. 101 (3) ДФЄС, мають можливість реалізувати її відразу без затримки та без будь-якого попереднього дозволу, однак вони ризикують при цьому отримати санкції зі зворотною дією, якщо орган, відповідальний за застосування ст. 101 (3) ДФЄС, у результаті розгляду спору не погодиться з думкою сторін угоди щодо її законності.

Другим видом надання виключень із заборон є видання Комісією або Радою відповідно до надання повноважень і процедур спеціальних регламентів про блокові виключення. В цілому групові виключення розповсюджуються на сферу дистрибуторських угод [20], угод про спеціалізацію виробництва [21], використання різних видів інтелектуальної власності, про сумісні наукові дослідження [22], про франчайзинг тощо.

Варто відзначити, що правовий режим антимонопольних угод в ЄС представлений комплексом правових норм права Євросоюзу, які встановлюють вимоги до правомірності укладення угод з підприємствами, визначають критерії для застосування юрисдикції права Євросоюзу, а також містять критерії, відповідно до яких антиконкурентна угода може бути звільнена із заборони, тобто бути законною для внутрішнього ринку ЄС. Таким чином, основним наслідком аналізу правового режиму є розмежування національної юрисдикції держав-членів та наднаціональної юрисдикції ЄС. За умов, що угода має на меті або наслідком якої є обмеження, викривлення або спотворення конкуренції на внутрішньому ринку і яка впливає на торгівлю між державами-членами, визнається антиконкурентною. Аналіз правового режиму таких угод дає підстави вважати двоскладову його структуру, яка складається із правового режиму антиконкурентності (неправомірності) та її дозволених (законності). Залежно від типу угоди між підприємствами, а саме, між якими суб'єктами вона укладається, такі угоди поділяються на вертикальні та горизонтальні. За умов, що такі типи угод укладаються різними суб'єктами, які не є конкурентами на ринку та які є конкурентами, відповідно, правовий режим таких угод може відрізнитися. В основному саме вертикальні угоди в силу своєї малої ймовірності негативного впливу на конкуренцію мають більш широку практику виключень із заборон. У силу того, що горизонтальні угоди, які укладаються з метою узгодити політику на ринку між конкурентами, наслідком якої є узгодження їх діяльності, що а рїгої може мати негативний наслідок, часто на практиці називають картелями, винятки з яких передбачені за рідким виключенням.

Законодавство України про захист економічної конкуренції було розроблено вже на підставі досвіду та практики Європейського Союзу. У 2001 році прийняли Закон України «Про захист економічної конкуренції» [23] (далі – Закон), розроблений з метою максимального наближення законодавства України до права Євросоюзу в цій сфері. Якщо ст. 101 ДФЄС встановлює заборону на всі угоди та узгоджені дії між суб'єктами господарювання, їхніми об'єднаннями, які спрямовані на запобігання, обмеження чи усунення конкуренції, то українське законодавство містить схожу норму, визначену у ст. 6 Закону. Зокрема, нею передбачається, що антиконкурентні узгоджені дії – це дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. При цьому норма цієї статті поширюється на вчинення як вертикальних, так і горизонтальних узгоджених дій. Таким чином «узгоджені антиконкурентні дії» в цілому відображають правові режими, визначені в праві Євросоюзу. В Закон постійно вносилися зміни щодо удосконалення системи контролю за дотриманням норм конкуренції. В червні 2012 року АМКУ на виконання положень Закону розробив та прийняв ще один удосконалений документ. Порядок звільнення від відповідальності [24] деталізує можливість звільнення від відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій суб'єктами господарювання відповідно до ст. 6 (п. 5) Закону.

Натомість конкурентне право України вимагає додаткових нововведень, які передбачені проектом Угоди про асоціацію [12], в якій досить чітко зазначені норми, що містять основні прогалини в правовому регулюванні конкуренції в Україні.

У сфері удосконалення процедурних аспектів застосування норм конкуренції важливе значення має виконання принципу прозорості та аргументованості рішень АМКУ і судів у справах про узгоджені дії і концентрацію та їх своєчасна публікація. Так, протягом трьох років з моменту набрання чинності Угодою Закон України «Про захист економічної конкуренції» повинен бути доповнений зобов'язанням АМКУ щодо публікації рішень у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також рішень у справах щодо контролю над концентраціями (пп. 1, 3 ст. 256 Угоди). Чинна ст. 48 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та Закон України «Про АМКУ» не визначають обов'язку АМКУ офіційно публікувати свої рішення. Це зобов'язання витікає зі ст. 256 п. 1 Угоди про асоціацію, якою визначена, що має бути імплементована в законодавство України, а саме ст. 30 Регламенту № 1/2003 від 16 грудня 2002 року.

У ст. 255 (пп. 5, 6) Угоди містяться зобов'язання АМКУ прийняти та опублікувати документи, які б пояснювали принципи накладення грошових санкцій за порушення норм конкуренції.

В Угоді визначені основні практики та економічні операції, які потенційно можуть негативно впливати на функціонування ринків та підривати переваги торговельної лібералізації, встановленої між сторонами. Такими антиконкурентними практиками є: а) угоди та узгоджені дії між підприємствами, метою або наслідком яких є недопущення, усунення, обмеження чи суттєве послаблення конкуренції; б) зловживання одним або декількома підприємствами домінуючим положенням; в) концентрація суб'єктів господарювання, наслідком якої є монополізація чи значне обмеження конкуренції на ринку (ст.254 Угоди). В цілому законодавство України відтворює основоположні принципи добросовісної конкуренції і передбачає заборону вищезазначених дій, що чітко закріплено в абз. 3 ст. 42 Конституції України. Іншими словами, ст. 254 Угоди про асоціацію віддзеркалена в Законі та інших підзаконних нормативних актах Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ). Так, зокрема, ст. 254 Угоди співвідноситься з поняттям «антиконкурентні узгоджені дії», під якими розуміються узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції (ст. 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

Однією з основних вимог щодо наближення законодавства України до права Євросоюзу є положення щодо обов'язкової імплементації норм стосовно виключень із заборонених антиконкурентних дій для вертикальних угод. Ст. 10 Закону України «Про захист економічної конкуренції» містить загальні вимоги щодо узгоджених дій, які можуть бути дозволеними. Натомість в Положенні про порядок подання заяв до органів АМКУ про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання 2002 року наведений деталізований порядок розгляду справ про надання попереднього дозволу на узгоджені дії. В Євросоюзі розповсюдженою практикою є надання так званих «блокових виключень» із антиконкурентних угод [25]. Так, зокрема, для вертикальних угод діє Регламент №330/2010 від 20 квітня 2010 року, який містить вимоги, відповідно до яких вертикальна угода між підприємствами може підпадати під виключення із загальної заборони. В Україні така практика для вертикальних угод відсутня взагалі. Для певного типу горизонтальних угод діють Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання про спеціалізацію виробництва, дотримання яких дозволяє здійснювати ці узгоджені дії без дозволу органів АМКУ 2008 року. П. 3 ст. 256 Угоди про асоціацію містить пряме посилання на зазначений Регламент, який повинен бути імплементований в українське законодавство протягом трьох років з моменту набрання чинності цією угодою.

У сфері застосування практики антиконкурентних дій Угода про асоціацію наголошує на необхідності усунення прогалини в українському законодавстві щодо імплементації порядку блокових виключень для угод щодо передачі технологій, який передбачений Регламентом 772/2004 від 27 квітня 2004 року. Для повної його імплементації відводиться також три роки з моменту вступу в силу Угоди.

Список використаних джерел:

1. Alison J. EU Competition Law, 4th edition / J. Alison, S. Brenda. – Oxford : OUP, 2011.
2. Korah, V. An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice / V. Korah. – N.Y. : Hart Publishing, 2007. – 422 p.

3. Maher I. Competition Law Modernization: an Evolutionary Tale? / I. Maher ; edited by P. Graig, G. de Burca // The Evolution of EU Law. – Oxford University Press, 2011. – P. 724.
4. Monti, G. EC competition law / G. Monti. – Cambridge, Cambridge Press, 2007.
5. Whish R. Competition Law / Richard Wish. L. – Oxford University Press, 2009. – 1006 p.
6. Лук'янець В. С. Правове регулювання відносин конкуренції у Євросоюзі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Лук'янець Валентина Станіславівна ; Київ. ун-т права НАН України. – К., 2008. – 242 с.
7. Стахеєва Г. О. Правове регулювання концентрації підприємств в Європейському Союзі [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Стахеєва Ганна Олександрівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – 236 с.
8. Валітов С. С. Становлення та розвиток антимонопольно-конкурентного законодавства України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.04 / С. С. Валітов ; Ін-т екон.-прав. дослідж. НАН України. – Донецьк, 2010. – 31 с.
9. Харченко П. Г. Адміністративно-правові заходи забезпечення захисту від недобросовісної конкуренції в діяльності органів Антимонопольного комітету України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харченко Петро Георгійович ; Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2004. – 203 с.
10. Журик Ю. В. Розгляд Антимонопольним комітетом України справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Журик Юрій Володимирович ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 209 с.
11. Когут О. В. Особливості адміністративних проваджень у справах про недобросовісну конкуренцію : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Когут Ольга Володимирівна ; Національна академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 223 с.
12. Оприлюднений проект тексту Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kyivweekly.com.ua/accnt/news/2012/12/05/165136.html>.
13. Консолідована версія Лісабонських договорів про Євросоюз та про його функціонування / пер. В. Муравйова // Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.
14. Cases 56 & 58/64 Consten & Grundig v Commission [1966] ECR 299.
15. Cases 45/85 VdS v Commission [1987] ECR 405.
16. Communication from the Commission – Notice-Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty // Official Journal C 101, 27.04.2004, p. 97–118.
17. Рішення Комісії у справі Uniform Eurochesque від 10.12.1984.
18. Рішення Комісії у справі Nuovo CEGAM від 30.3.1984.
19. Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty // Official Journal - 2003. - L 1. – p.1-25
20. Commission Regulation (EU) No 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices (Text with EEA relevance) // Official Journal. – 2010. - L 102. – P. 1–7.
21. Регламент Комісії № 1218/2010 від 14 грудня 2010 року.
22. Регламент Комісії № 1217/2010 від 14 грудня 2010 року.
23. Закон України «Про захист економічної конкуренції» № 2210-III від 11 січня 2001 року // Офіційний вісник України . – 2001. – № 7. – С. 51.
24. Розпорядження Антимонопольного комітету України «Про встановлення порядку звільнення від відповідальності» № 399-р від 25 червня 2012 року // Офіційний вісник України. – 2012. – № 73. – С. 206.
25. Смирнова К. В. Антимонопольне право Європейського Союзу. Навчальний посібник / К. В. Смирнова. – Черкаси : Вид-во «Відлуння-Плюс» – 2011. – 186 с.

** Смирнова Ксенія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри порівняльного і європейського права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*